

ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА

СТАНДАРД НА ЗАНИМАЊЕ
ОПЕРАТОР НА ФАРМАЦЕВТСКИ АКТИВНИ СУПСТАНЦИ

Скопје, 2014

1. Име и код на стандардот на занимање

Оператор на фармацевтски активни супстанции

2. Ниво на сложеност

(III) Сложена работа.

3. Стручни компетенции

Кандидатот:

- ја планира, подготвува, извршува и контролира својата работа
- рационално ја користи енергијата, материјалот и времето
- го чува здравјето и околината
- комуницира со соработниците
- користи информатичко-комуникациска технологија
- работи според стандардите за квалитет
- учествува во подготвување и полнење суровини
- учествува при спроведување на биосинтезиски ферментациски процес
- помага при спроведување на процесот на изолација и/или сушење
- помага при управување и контрола на автоматизираната лента во хемиската синтеза
- помага при пакување на производите
- врши меѓуфазно складирање
- пополнува производствената документација
- обезбедува квалитет на извршената работа

4. Опис на стандардот на занимањето

ГРУПА НА РАБОТИ	ТИПИЧНИ (КЛУЧНИ) РАБОТИ	ЗНАЕЊА И ВЕШТИНИ
Анализа, планирање и организирање на работата	Ја организира сопствена работа	<ul style="list-style-type: none"> - ја организира сопствената работа - познава основни правила на организација на работата и на претпријатието
Подготовка на работата и на работното место	Подготвува просторија и опрема	<ul style="list-style-type: none"> - користи работна облека - подготвува заштитни средства - контролира работење на клима-уреди - контролира вшмукување и уреди за апсорпција /адсорпција

		<ul style="list-style-type: none"> - мери помалку сложени процесни контролни инструменти (pH-електроди) - подесува технолошки параметри на процесите по налог - познава основни стандардни оперативни постапки - владее постапки на чистење - знае упатство за користење на заштитни средства - знае да ја чисти производната опрема и просториите согласно пропишаните правила - препознава основни постапки за проверка, контрола, вклучување, мерење и означување на опремата - знае да ги контролира системите за разладно/грејните медиуми, мешање, дихтување - знае работење на клима-уредите и системите за снабдување со вода, со пареа и со други процесни медиуми
<p>Оперативни работи</p>	<p>Учествува во подготвување и полнење суровини</p>	<ul style="list-style-type: none"> - превзема и проверува доставени суровини по налог - мери суровини по налог - растворува по рецептура по налог - пресипува подготвена култура во биореактор/и - учествува во мерење и подготовка на суровините (сортирање и отворање на амбалажа, мерење) по налог - ги владее постапките на отстранување и рециклирање на отпадните материи - учествува при подготвување реагенс во сите фази (затворање на отворите за полнења, подесување на локалното вшмукување...) според упатствата - знае постапки на чистење меѓу серии и при премин на друг вид производ

		<ul style="list-style-type: none"> - знае да го подеси и вклучи грењето/ладењето - владее употреба на регулаторите - препознава начини на механичко одвојување на смесите - владее постапки за вклучување, работенје и надзор на уредите за микрофилтрација - помага при земање на меѓупроцесни примероци и на едноставната аналитика по налог - ги владее постапките на чистење на опремата меѓу серии и по завршена серија, како и при премин на друг вид течност - знае постапки за подготовка и вклучување на уредите за реверзибилна осмоза
	<p>Учествува при спроведување на биосинтезиски ферментациски процес</p>	<ul style="list-style-type: none"> - правилно реагира при вонредни случки (на пр. прекин на електричната енергија итн.) - предава ферментациска течност во изолација - совладува основи на асептична работа - знае основни услови за стерилизација - презема суровини и бактериски култури по налог - помага при стерилизација на биореакторот и другата опрема - познава основни мерки при предвидливи грешки - помага во пренесувањата на биолошкиот материјал и соработува при преносот - знае да ја исчисти опремата по завршена серија и при премин на друг вид препарат
	<p>Помага при</p>	<ul style="list-style-type: none"> - прима обработена

	<p>спроведување на процесот на изолација и/или сушење</p>	<p>ферментациска течност по налог</p> <ul style="list-style-type: none"> - помага при сепарирање со центрифугирање по налог - помага при сепарирање со таложенје по налог - помага при сепарирање со декантирање по налог - помага при сепарирање со хроматографија по налог - суши со вакуумски сушачи по налог - суши со распрскувачки сушач по налог - пакува - знае помагала и опрема за вршење на одвојување - знае постапки за вклучување, работење и сопирање на лентата за екстракција - способен е за преземање на основните мерки при грешка - помага при меѓупроцесно земање примероци по налог - познава постапки на отстранување на екстрахираниот материјал
	<p>Помага при управување и контрола на автоматизираната лента во хемиската синтеза</p>	<ul style="list-style-type: none"> - помага во додавање на реагенси и раствори според упатство - правилно реагира при вонредни ситуации (на пр. прекин на електричната енергија итн.) - растворува по налог - екстрахира серии на производи по налог - помага при континуирано екстрахирање по налог - помага при сепарирање со кристализација по налог - помага при сепарирање со таложење по налог - помага при сепарирање со декантирање по налог - помага при сепарирање со филтрирање по налог - помага при сепарирање со хроматографија по налог

		<ul style="list-style-type: none"> - помага при сепарирање со дестилација по налог - помага при сепарирање со центрифугирање по налог - помага при хомогенизирање по налог - суши вакумски по налог - суши во флиудитивно поле по налог - пакува - знае помагала и опрема за изведба на одвојување - знае постапки за вклучување, работење и сопирање на екстракциската лента - оспособен е да презема основни мерки при грешки - помага при земање на меѓупроцесни примероци и на едноставната аналитика по налог - помага при механичко одвојување на смесите - владее подготовка на суровините и уредите за микрофилтрација - владее постапки за вклучување, работење и надзор на уредите за микрофилтрација - помага при меѓупроцесно земање на примероци и на едноставната анализа по налог - знае да ја исчисти опремата по завршена серија и при премин на друг вид препарат - познава постапки на подготовка на чиста вода со адсорпциска техника - знае да изготви записи за одвивањето на серијата - знае основи на дестилација - разликува уреди според видот на дестилација - знае да го подеси и вклучи мешањето (варијатори, фреквентни регулатори), греење, ладење - знае да ги користи
--	--	---

		<p>регулаторите и регулационата техника за мерење</p> <ul style="list-style-type: none"> - надгледува работа на дестилационите уреди и ги контролира реакциските услови - знае да ги подеси условите и да го вклучи мешањето, греењето, ладењето - знае постапки за подготовка и работење на уредите за електродијализа - ги знае постапките за подготовка на услови за кристализација (подесување и вклучување, греење/ладење, употреба на регулатори) - реагира при неправилности во процесот на кристализација и прекристализација - одвојува цврста од течна материја по налог - знае видови и карактеристики на пумпите - владее правила на безбедна работа со пумпи - владее постапки на регулирање на протокот, плакнење и празнење при центрифугирање - знае постапки за тестирање на интегритетите на филтрите и постапките на чистење на филтрите - знае постапки за подготовка на лиофилизаторот - ги контролира условите на околината - знае да ја набљудува работата на уредите и ја следи температурата, притисокот и брзината на сублимацијата - знае да ги вклучи уредите и да врши контрола на нивната работа
	<p>Помага при пакување на производите</p>	<ul style="list-style-type: none"> - помага при контролирање на условите за пакување (инертизација) - контролира климатски услови

		<p>(температура, релативна влажност, натпритисок)</p> <ul style="list-style-type: none"> - помага при полнење на пропишаните обвивки - помага при проверување на вагите (со контролни тасови) - помага при мерење и пакување по налог - складира полупроизводи - ја познава работата на автоматските мерни системи - помага при контрола на вагите - знае да ја чисти опремата и приборот за време на работа и по завршената изработка на серијата
	Врши меѓуфазно складирање	<ul style="list-style-type: none"> - евидентира материјал - сортира и реди - издава материјал во натамошниот процес - знае постапки за внатрешен транспорт на суровините, полупроизводите и обвивките - знае општи постапки за водење на магацинот - знае основи на работење со различни материјали
Административни работи	Пополнува производствена документација	<ul style="list-style-type: none"> - проследува податоци за извршена работа - подготвува по потреба извештаи за сопствената работа - поседува информатичко-комуникациска писменост
Комерцијални работи		-
Обезбедување и осигурување на квалитет	Обезбедува квалитет на извршената работа	<ul style="list-style-type: none"> - работи во согласност со законските и интерните прописи - врши проверки и визуелна процена на суровините, меѓупроизводите и производите и ги отстранува неправилностите - ги контролира и оценува резултатите од

		<p>сопствената работа</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознава отстапки од пропишаниот квалитет и знае да превзема соодветни мерки - познава стандарди за квалитет - познава основи на обезбедување на квалитет на извршената работа - познава постапки и нации за обезбедување на рационална потросувацка на енергетски материјал и време
Одржување и поправка	Ја одржува и чисти опремата	<ul style="list-style-type: none"> - расклопува одделни делови на опремата - чисти одделни компоненти на опремата - соработува во сервисно-ремонтните работи - ја разбира работата на уредите и значењето на квалитетното одржување - знае да расклопи обични процесни уреди, да ги исчисти и повторно да ги состави - познава постапки на чистење на процесната опрема и основите на одржување на опремата
Комуникација	Комуницира со колегите и со надредените	<ul style="list-style-type: none"> - соработува со надредените и со останатите соработници - знае да одбере соодветен начин на комуникација при решавање на проблеми, организација на работата и извршување на одделни задачи - користи стручна терминологија - ги знае правилата на тимската работа - знае да ја користи основната информациска технологија
Заштита на работата,	Ги штити здравјето и околината	<ul style="list-style-type: none"> - работата ја врши со употреба на заштитни средства и опрема согласно прописите за заштита и здравје при работа

<p>здравјето и околината</p>		<ul style="list-style-type: none"> - правилно и безбедно управува со машините - ги почитува упатствата за безбедна работа - правилно и безбедно употребува средства за чистење - одвоено го собира, сортира и отстранува отпадот во согласност со прописите за заштита на околината - ги знае прописите за заштита и здравје при работа - ги знае прописите за противпожарна заштита - ги знае прописите за заштита на околината
---	--	---

5. Датум, носител и состав на работната група за изработка на стандардот на занимање

5.1. Датум на изработка: 2012

5.2. Институција-носител на изработката: Центар за стручно образование и обука - Скопје

5.3. Состав на работната група:

1. Василка Динева, СОУСГ „Др. Панче Караџов” - Скопје
2. Никола Ефтимов, „Алкалоид- АД” – Скопје
3. спец. др. Лидушка Василевска, Центар за стручно образование-
4. Координатор: спец. Ардијана И.Палоши, Центар за стручно образование и обука – Скопје
5. Координатор: Бојана Север, експерт

6. Надлежна институција за донесување на стандардот на занимањето

Стандардот на занимањето: **оператор на фармацевтски активни субстанции**
го усвои/донесе министерот за труд и социјална политика со решение бр. 08-426/6 од 16.01.2015 година.